

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-/Iarmini Politiani,// Societatis
Iesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-/sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

Cap. I. De hæresibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

ab Ecclesia Catholica dicitur Transubstantiatio; an potius assumptio panis, & vini ad unionem hypostaticam corporis, & sanguinis Domini; aut omnipresentia, siue Ubiquitas, vt quidam loquuntur, humanitatis Christi, an aliquid aliud.

TERTIA controvèrsia principalis est de ipso Sacramento, vbi primùm de natura ipsius disputandum erit, sitne res aliqua permanens, an actio transiens; ex qua quæstione illud etiam manifestum fiet, vtrum in Eucharistia sit corpus Domini solum in vsu, an etiam extra usum; deinde de materia, forma, fide, seu effectu, de ministro, de vsu, id est, de Communione sub una, vel altera specie; & tandem de veneratione Sacramenti differemus.

QUARTA & postrema de sacrificio.

LIBER PRIMVS.

De reali præsentia Christi Domini in Sacramento Eucharistiae ex verbo Dei.

CAPVT PRIMVM.

De hæresibus.

NTEQVAM VENIAMVS AD QVAESTIONES propositas de præsentia corporis Domini in Eucharistia, explicandæ erunt hæreses contrariae, contra quas pugnandum est, & sententia Ecclesiæ, pro qua pugnandum.

PRIMI qui negarunt, Christi corpus esse in Eucharistia, videntur fuisse illi ipsi, qui primi hæresum zizania in Ecclesia ferere cœperunt, Simoniani, Menandriani, & similes; de his loquens S. IGNATIVS in epistola ad Smyrnenses, sic ait: *Eucharistias, & oblationes non admittunt, eo quod non confiteantur Eucharistiam esse carnem Salvatoris nostri Iesu Christi,* quæ sententia citatur à Theodoreto in 3. Dialogo ex epistola ad Smyrnenses, ubi tamen nunc non habetur.

Ne au-

Ne autem glorientur Calvinistæ sententiam suam valde antiquam esse, illud est OBSERVANDVM, antiquissimos illos hæreticos, nō tam Sacramentum Eucharistiae, quām mysterium Incarnationis oppugnasse. Idcirco enim (vt Ignatius ibidem indicat) negabat Eucharistiam esse carnem Domini, quia negabant Dominum habere carnem. Quare nullus veterum, qui de hæresibus scripsit, hunc errorem in Catalogo posuit, vt patet ex Irenæo, Tertulliano, Philastrio, Epiphanius, Augustino, Theodoreto, Damasceno: neque vilus veterum disputat contra hunc errorum primis sexcētis annis. His igitur omissis, PRIMI, qui veritatē corporis Domini in Eucharistia in quæstionem vocarunt, fuerunt Iconomachi post annum Domini DCC. in quodam suo Conciliabulo Constantinopolitano, quod ipsi septimam Synodum falsè vocabant. Hi enim (vt refertur in septima Synodo, a. 6. tom. III. in fine) dicebant vnicam esse imaginem Christi ab ipso Christo institutam, nimirum panem, & vinum in Eucharistia, quæ repræsentant Christi corpus, & sanguinem. Quocirca ab eo tempore Græci scriptores saepe monent, Eucharistiam non esse figuram, siue imaginem corporis Domini, sed ipsum verū corpus, vt patet ex ipsa Synodo VII. loco citato, ex Damasco lib. 4. cap. 14. ex Theophylacto in cap. 26. Matth. & in cap. II. prioris ad Corinthios.

2. SECUNDVS auctor huius erroris fuit Ioan. Scotus, non ille Doctor subtilis, sed alius antiquior, qui tempore Caroli Magni circa annum Domini DCCC. scripsit. Is enim primus in Ecclesia Latina de hac re dubiè scribere cœpit, cuius libru de Eucharistia damnatum fuisse in Concilio Vercellensi, testatur Lanfrancus in suo libro de veritate corporis & sanguinis Domini in Eucharistia.

3. TERTIVS fuit Bertramus tempore Caroli Crassi, circa annum Domini DCCC. LXXXVI. cuius liber adhuc existat. Is rursum in controuersiam vocare cœpit, an esset verè in Eucharistia illud ipsum corpus Domini, quod de Virgine natum erat. Confutauit hunc errorum doctissimè Paschalius Abbas Corbeiensis, qui illo ipso tempore floruit.

4. QUARTVS fuit Berengarius Archidiaconus Ecclesiæ Andegauensis circa annum Domini M. L. qui auctor habetur huius erroris, non quod primus eum inuenerit, sed quod pri-
mus aperte defenderit, & propagare studuerit, & re ipsa pro-
paga-

pagauerit. Refutārunt Berengarium tres insignes scriptores, qui simul cum Paschasio editi sunt, Lantfrancus, Guitmundus, & Algerus: de quibus ita censuit Petrus Cluniacensis initio libri de sacrificio, ut diceret Lantfrancum scripsisse contra hæresim Berengarij benè, plenè, perfectè; Guitmundum melius, plenius, perfectius; Algerum optimè, plenissimè, perfectissimè. Porro quatuor errores Berengarius docuit, per quos parens videtur fuisse omnium sectarum, quæ hoc seculo vi- gent. PRIMO docuit, paruulos nō esse baptizandos, ut Guit-1 mundus testatur lib. i. contra Berengarium; atque hinc pater dici potest Anabaptistarum. SECUNDO docuit, corpus Do-2 mini nō esse in Eucharistia, nisi ut res significata est in suo si- gno, ut referunt Lantfrancus, Guitmundus, Algerus, aucto- res illius temporis: hinc verò pater est Sacramentiorum; quod agnoscit Caluinus in ultima admonitione ad Ioachi- mum VVestphalum. TERTIO docuit, post alteram palino-3 diam (nam ter reuocauit errores suos, ut infrà dicemus) cor- pus Domini esse quidem verè in Eucharistia, sed simul cum pane, & vino; vnde parens est Lutheranorum. Fuisse autem hunc errorem Berengarij, colligitur ex lib. i. Guitundi, qui scribit nonnullos Berengarij discipulos, qui docebant, cor- pus Domini verè esse in Eucharistia, sed simul cum pane; di- cere solitos hanc fuisse subtiliorem doctrinam Berengarij. Idem etiam colligitur ex Concilio Romano sub Gregorio VII. cuius Concilij meminit Thomas VValdensis tomo II. de Sacram. cap. 43. Nam in eo Concilio coactus est Be- engarius confiteri non solum præsentiam realem corporis Domini in Eucharistia, ut antea coactus fuerat in Concilio Romano, sub Nicolao II. sed etiam transmutationem panis in corpus Domini. QUARTO docuit idem Berengarius, te-4. ste eodem Guitmundo ibidem, legitima Matrimonia posse dissolui, in quo etiam pater fuit omnium huius temporis hę- reticorum. Sed de hoc alias.

QVINTVS propugnator huius erroris fuit Henricus quidā *Quintus minor* cum Petro Bruis, circa annum Dñi M.C.XL. qui asserebat se-*scimus fieri possimus*, mel tantum, id est, in ipsa ultima Domini cœna cum Aposto- lis, Christi corpus verè datum sub specie panis: deinceps autē meram esse deceptionē, quod Sacerdotum ministerio dicitur aut creditur. Testis est, & refutator huius erroris Petrus Clu- niacensis, qui eodē tempore floruit, in tractatu de sacrificio.

SEXTVS

6. SEXTVS fuit auctor sectæ Albigenium, circa annum Domini M. C. C. VIII. ienim inter alios plurimos errores, hūc etiam habuerunt, Sacramentum Eucharistie, non esse verum corpus Domini. Testis est S. Antoninus in summa Theologica, par. 4. tit. II. cap. 7. §. 5.
7. SEPTIMVS fuit auctor sectæ Flagellatium, circa annum Domini M. CCC. L. teste Bernardo Lutzemburgensi, in Catalogo hæreticorum.
8. OCTAVVS fuit Ioannes VViclef, circa annum Domini, M. CCC. LXX. is enim rursus docere cœpit non esse corpus Domini in Eucharistia, nisi vt in signo, vt patet ex 4. lib. Trialogii, cap. 2. & sequentibus, usque ad 10. Huius libri post annū Domini M. CCC. delati in Bohemiam totū illud regnum infecerunt, vt scribit Æneas Sylvius, lib. de origine Bohemorum, cap. 35. & Thomas VValdensis tomo II. doctrina 10. Tametsi enim Ioan. Hus ab hoc errore semper abhorrit, vt ostendit Ioan. Cochlaeus in historia Hussitarum, tamen Iacobitæ, & alij permulti in Bohemia hunc errorum cum ceteris ex libbris VViclefi libenter hauserunt. Contra VViclefum scripsit Thomas VValdensis in II. tomo de Sacramentis.
9. NONVS patronus huius hæresis iam nostro seculo fuit Andreas Caroloſtadius Archidiaconus VVittenbergensis, ac Lutheri discipulus primarius. Lutherus enim nunquā aperre hanc hæresim docuit, quin potius acerrimè illi restitit aliquando: tamen sine dubio semina iecit huius erroris, vt etiam Anabaptismi, de quo suprà diximus: licet postea, tum Sacramentarios, tum Anabaptistas cōfutare conatus sit: siquidem multa docuit, ex quibus ansam præbuit Sacramentariis huius hæresis renouandæ. PRIMVM in epist. ad Argentinenses asserit se valde propensum fuisse in eam sententiam, quæ in Eucharistia nihil præter panem agnoscit, & conatum totis viribus hoc asserere, sed non potuisse Scripturis satisfacere, quæ contra obiiciebantur. Quid igitur mirum, si discipuli eius id tentare ausi sunt, quod Magistro gratissimum fore putabant? DEINDE libro de captiuitate Babylonica, cap. de Baptismo, asseruit Sacmenta non iustificare, sed esse nuda signa. Ex quo recte colligi videtur in Eucharistia non esse reuebra Christum: quorsum enim ibi esset, si nihil nobis conferre debebat? In eodem libro, cap. de Euchar. negauerat, caput 6. Ioannis ad Eucharistiā pertinere. At hæc fuit præcipua causa cur

eur Sacramentarij negauerint, realem præsentiam Christi in Eucharistia. Ibidem scripsit, verba Euangelista: *Hoc est corpus meum*, hunc facere sensum: *Hic panis est corpus meum*. Quæ sententia aut accipi debet tropicè, ut *panis* sit *corpus Christi* significatiuè; aut est planè absurdæ, & impossibilis: nec enim fieri potest, ut *panis* sit *corpus Christi*. Itaque maluerunt Lutheri discipuli recurrere ad tropum, quād admittere manifestam absurditatem.

DENIQUE in libro de Eucharistia ad VValdenses, negat Eucharistiam adorādam, & in dubium reuocat, an cum corpore sit etiam anima, & diuinitas in Eucharistia. At certè ex his manifestè sequitur, non esse reuera Christum in Eucharistia. Nam vbi cunque reuera est, adorandus est, nec potest ullo modo separari anima, & diuinitas à Christi corpore, ut notissimum est. His ergo Lutheri sententiis edocitus Carolstadius anno M. D. XXV. vel vt alij volunt M. D. XXIV. librum edidit, in quo apertè negauit præsentiam corporis Domini in Eucharistia. Vide de Carolstadio Ioan. Cochlaeum in actis Lutherianno M. D. XXV.

DECIMVS patronus huius erroris fuit Huldricus Zwinglius Tigurinus pastor, qui cùm aliquot annis docuisset Lutheri hæresim, ac palam asservisset, in Eucharistia verè esse corpus Christi, sed cum pane; tandem eodem anno, quo Carolstadius, librum edidit de vera, & falsa religione: atque in eo retractat sententiam suam, ac nouam quandam statuere nititur, nimis, corpus Domini non esse in Sacramento, nisi vt in signo. Non est autem prætereundum, quād egregiè purget Zwinglius inconstantiam suam. Dicit enim se multò antea agnouisse id, quod verum erat, sed tempori seruuisse; & in hoc laudari se à Christo tanquam seruum prudenter, & fidelem, qui dat cibum familiæ in tempore suo. Sed nimis frigida excusatio est: non enim laudat CHRISTVS eos, qui vt tempori seruant, mentiuntur in rebus tanti momenti. Immò Zwinglius non tam se purgat, quād inquinat has sua defensione: vt enim ignorantiam tegat, improbitatem prodit.

Zwinglio comes accessit Ioannes Oecolampadius Apostata ex Monacho Birgittano, qui eodem tempore librum scripsit, de genuina expositione verborum: *Hoc est corpus meum*, vbi eti in re conueniat cum Zwinglio, tamen com-

Bb modius

modiū exponere conatus est verba cœnæ, vt infrā dicemus. Zwingliū, & Oecolampadiū sequuti sunt permulti eorū discipuli, ac prēcipuè Henricus Bullingerus Zwinglij successor, in sede Tigurina, qui scripsit Apologiam pro Zwinglio contra Lutheranos; & Bernardinus Ochinus, qui scripsit etiam librum de cœna Domini contra VWestphalum, & Petrus Martyr, qui scripsit ingens volumen de Eucharistia contra Stephanum Gardinerum, in quo refellit solutiones Gardineri ad 255. argumenta Sacramentariorum.

V N D E C I M V S patronus insignis erroris Berégariani fuit Ioan. Caluinus. Is igitur anno Dni M. D. XXXVI. edidit primò suas institutiones, vt appareat ex epistola dedicatoria ad Regem Gallorum Franciscum, quas postea iterum edidit auētas anno M. D. XXXIX. & tandem anno M. D. LIX. tertio mutata forma, & quatuor libris comprehensas edidit.

Edidit etiam anno M. D. XL. librū de cœna Domini Gallicè, quem post annos quinq; Nicolaus Gallasius Latinū fecit; in quo libro extremo apertè, ac nominatim reprehendit tum Lutherum, tum Zwinglium, & se iudicem eorum cōstituit, ac nouam opinionem introducit, quæ tamen reuera nihil differt à sententia Zwinglij.

Vnde paulò pōst, id est, anno M. D. XLIX. edidit libellum de consensu suo cum Tigurinis in re Sacramentaria. Multa præterea de hac rescripsit in libro de reformanda Ecclesia, in commentariis tum ad cap. 26. Matth. tum ad cap. II. prioris ad Corinthios, & in responsionibus ad Ioachimum VWestphalum.

Caluinum sequitur VVilhelmus Klebitius, qui scripsit librum contra Heshusium, quē inscripsit; Victoria veritatis, & ruina Papatus Saxonici: quando videlicet in ditione Comitis Palatini obtinuit Caluinismus. Itē Petrus Boquinus, qui scripsit examē libri Heshusij de corpore Domini, in quo egregiè Caluinum tuetur. Denique Theodorus Beza, qui adhuc superest, Caluini Genevæ in Cathedra pestilētiæ successor multa scripsit pro errore Caluiniano; vt summam doctrinæ de re Sacramentaria; librum de cœna Domini contra VWestphalū; Dialogum qui inscribitur ιρεωΦαγία, siue Cyclos contra Tilemannum Heshusium.

Porrò Caluini sententia breuiter explicanda est, quia de industria obscurè ab illo proponitur, vt mysterij aliquid continere

tinere videatur. PRIMO igitur docet Caluinus cum suis, symbola cœnæ tantum esse in terra, corpus autem Christi tantum esse in cœlo: proinde tanto interuallo abesse Christi corpus a pane, & vino in cœna, quanto abest terra ab altissimis cœlis: quod videlicet Christi corpus nusquam sit nisi in certo, ac determinato loco cœli. Id habet disertis verbis in fine Consensus cum pastoribus Tigurinis; idem habet etiam disertis verbis Beza in summa doctrinæ de re Sacramentaria, quæstione 6.

SECUNDO docet, symbola, & corpus Christi, licet loco inter se plurimum distent, tamen coniuncta esse, non solum ratione signi, quia unum est signum alterius, sed etiam quia cum signo Deus nobis verè exhibet ipsum verum Christi corpus, & sanguinem, quo animæ nostræ verè alantur in vitam æternam. Id habet Caluinus in omnibus locis suprà citatis. In cap. 26. Matthæi sic loquitur: *Vere in cœna datur nobis corpus Christi, Et sit animis nostris in cibum salutarem, hoc est, substantia corporis Christi pascuntur anima nostra, Et Vere unum efficiamur cum eo.* Et infra: *Non ergo vacuum & inane signum nobis proponitur, sed vere carnis & sanguinis Domini sunt participes, qui fide promissionem hanc recipiunt.* Et lib. 4. Institut. cap. 17. §. 5. docet, comedere Christi carnem, non esse solum credere, sed verè participem fieri carnis eius; & ponit exemplum: *Quemadmodum enim, inquit, non appetitus, sed eus panis alimentum corpori sufficit: ita vere, ac perennius participem Christi animam fieri conuenit.* Et §. 32. In sacra sua cœna iubet me sub symbolis panis ac vini, corpus ac sanguinem suum sumere: nisi dubito, quin & ipse vere porrigit, & ego recipiam. Et in libro de cœna Domini, capite 2. ponit exemplum de columba, in qua apparuit Spiritus sanctus.

Vt enim illa columba dicta est Spiritus sanctus à Ioanne Baptista, Ioan. I. quia certissimum signum erat praesentiæ Spiritus sancti; ita panis per metonymiam dicitur corpus Christi, quia est certissimum signum praesentiæ corporis Christi, quod nobis datur in cœna.

Vnde ibidem affirmat, Christum nobis in cœna veram, propriamque carnis, & sanguinis sui substantiam donare. Similia habet etiam Beza loco notato, de re Sacramentaria, quest. 6. Vnde etiam quest. 7. admittit illas propositiones Lutheræ-

norum; Corpus Christi esse in pane, vel sub pane, vel iuxta panem; si sano modo intelligantur, id est, quod significant simul cum pane verè donati nobis corpus Christi. Quiaverò hoc secundum videtur pugnare cum primo (quomodo enim corpus Christi verè nobis datur cum pane, & est præsens in cœna, si corpus Christi solùm est in summo cœlo, & panis tantum est in terra?) iudeò ponit tertium dictum.

TERTIO igitur dicit, non posse ingenio comprehendendi, sed sola fide, quomodo fiat ista coniunctio rerum tam distantiū. Sic loquitur lib. 4. Institut. cap. 17. §. 7. *Nihil, inquit, restat, nisi & in eius mysterij admirationem prorumpā, cui nec mens plane cogitando, nec lingua explicando par esse potest.* Et §. 10. *Etsi autem incredibile videatur in tanta locorum distantia penetrare ad nos Christi carnem, & nobis sit in cibum, meminerimus, quantum supra sensus omnes nostros emineat arcana Spiritus sancti virtus, & quam stultum sit eius immensitatem modo nostro velle metiri. Quod ergo mens nostra non comprehendit, concipi at fides, Spiritum verè sensire, qua locis disiuncta sunt.* Et §. 32. Porrò, inquit, de modo si quis me interroget, fateri non pudebit, sublimius esse arcanū, quam & vel meo ingenio comprehendendi, vel enarrari verbis queat. Similia habet Beza de re Sacrament. q. 9. Sed, inquit, nihilominus fatemur incomprehensibile esse mysterium Dei; quo fit, & quod est, & manet in cœlis, & non alibi, nobis, qui nunc in terra sumus, et non alibi, verè communicetur. Et infra: *Quo fit & tota hac actio valde propriè μυστήριον vocetur.* Sed quia intelligebat Caluinus hoc suum mysterium planè esse incredibile, & apertissimam repugnantiam inuoluere, iudeò addit quartum.

QUARTO dicit, non ipsum corpus Christi ad nos descendere, sed quandam vim substantialem ex Christi carne ad nos deriuari per Spiritum eius, tanquam per canalem quandam. Vbi videtur dicere non substantiam, sed qualitatem quādam nobis dari. Sic enim loquitur lib. 4 Institut. cap. 17. §. 12. *Vinculum, inquit, istius cōiunctionis est Spiritus Christi, cuius nexus copulamur: & quidam veluti canalis, per quem quidquid Christus ipse & est, & habet, ad nos deriuatur.* Nam si solem conspicimus radis in terram emicantem ad generandos, fouēdos, vegetandos eius fructus, suam quodammodo substātiā ad eam trahicere; cur inferior Spiritus Christi esset irradiatio ad communionem carnis, & sanguinis eius in nos traducendam?

Et

Et §. 32. Ingenuè confiteor, mixturam carnis Christi cum animo nostra, vel transmutationem, qualis ab ipsis docetur, merecipiare; quia nobis sufficit, Christum è carnis substantia & vita in animas nostras spirare, immò propriam in nos vitā diffundere, quamvis in nos non ingrediatur ipsa Christi caro. Quod ergo dixerat supra §. 10. ad nos usque penetrare Christi carnem, licet tanto interuallo distantem, debet intelligi, non per se, sed per virtutem suam. Quod tamen ipse viderit, quām rectè co-hæreat cum iis, quæ suprà dixerat de præsentia Christi in cœna; nisi etiam præsentiam intelligat, secundum virtutem, nō secundum substantiam.

Quia verò, si realis aliqua qualitas ex Christi corpore ad nos descenderet, periculum esset, ne nimis multum huic Sacramento tribueremus, idèò addit QUINTO, Communicationem istam sive corporis Domini, sive virtutis eius tantum fieri per fidem. Fides enim apprehendit Christum in cœlo existentem, & eum nostrum facit, ut participare possimus bona ipsis. Itaque nulla sit realis coniunctio Christi nobiscum, sed solùm per cogitationem. In quo certè nullum est mysterium, nullum miraculum, nulla difficultas intelligendi. Quis enim non facilimè capiat, fide apprehendi posse Christum, immò etiam totam Trinitatem? Sic igitur habet Caluinus lib. 4. Instit. cap. 17. §. 5. Interim verò hanc non aliam esse, quām fidei mandationem, fatemur: Et nulla alia fingi potest. Et §. 31. Christus, inquit, præsens illis non videtur esse, nisi ad nos descendat: quasi verò, si ad se nos enehat, non aquè potiamur eius præsentia. Hæc ille.

Vbi videtur corriger, vel explicare, quod dixerat, §. 10. Carnem Christi magno miraculo ad nos penetrare: nunc enim sublato omni miraculo, dicit, nos fide ad ipsum ascendere. Item §. 32. dicit, fidem esse, quæ pascitur Christi corpore: porrò fides non aliter manducat, quām credendo. Idem repetit in aliis libris; & idem habet Beza in libro de summa doctr. in re Sacramen. quæst. 9. 10. 11. & 13. Neque moueridebemus quod Caluinus lib. 4. Institut. cap. 17. §. 5. & 11. negat, Christum sola cogitatione, vel intelligentia manducari, ac dicit, non esse omnino idem credere in Christum, & manducare Christum.

Nam ibidem asserit, manducare Christum non esse quidem ipsum credere, sed effectum tamen eius esse: nam cre-

B b 3 dendo

dendo manducamus; siquidem ex actu fidei sequitur, ut Christus sit in nobis, & nobis sua bona communicet. Vnde Beza in libro de cœna Domini contra Westphalum, cap. 9. dicit, hoc interesse inter fidem, & mandationem Christi, quod inter manum, & apprehensionem, quæ manu sit. Quia vero non est in nobis Christus nisi per fidem, ut perpetuò Calvinus, & Beza dicunt; inde sit, ut non sit in nobis, nisi obiectivè, quomodo in nobis est id omne, de quo actu cogitamus.

Porrò ex hoc sequitur SEXTVM eorum pronunciatum, quo afferunt homines improbos non percipere corpus Christi, licet symbola percipient. Nam (ut ait Beza in summa doctrin. de re Sacrament. quæst. 13.) *Sicut symbola accipiuntur solo ore corporis, ita corpus Christi solo ore fidei: cum ergo non habeant impios fides, non percipiunt nisi symbola corporis Domini.* Docet hoc idem Calvinus libro 4. Institut. cap. 17. §. 33. & 34. Immò in libello de consensu cum Tigurinis, solos prædestinatos dicit, percipere symbola externa cum re per Symbolum significata, sicut soli prædestinati habent veram fidem.

SEPTIMVM ac postremum eorum pronunciatum est; nō esse eam vim in Sacramento Eucharistiae, ut det ipsum corpus Christi, aut fidem non habenti, sed solùm ut testetur, & confirmet, iam haber. Ita haber Calvinus lib. 4. Institut. cap. 17. §. 2. *Magnum, inquit, fiducia, & suauitatis fructum ex hoc Sacramento colligere possunt pia anima, quod testimonium habet in unum corpus nos cù Christo coaluisse, & quidquid ipsius est, nostrum vocare liceat.* Et §. 5. Non, inquit, facit Sacramenum, & Christus panis vita esse primum inscriptum, sed in memoriam revocat panem vita esse factum, quo a siduè vescamur. Et infra: *Pollicetur enim nobis quidquid fecit, aut passus est Christus, id ad nos significando factum esse.* & in lib. de cœna Domini, cap. 3. docet, ad præparationē ad hoc Sacramentum percipiendum requiri, ut quis antea fidem verā habeat, & per fidem sit factus Christi membrum, atq; adeò Christum inse habeat. Deniq; nisi Calvinus diceret, Eucharistiam tantum esse testimonium acceptar gratia, & veluti sigillum obsignans, & confirmans promissionem verbo facta, destrueret omnia, quæ antea docuit de Sacramentis.

Hinc autem nos tria colligere debemus. PRIMVM, falsa iactasse Calvinum sententiam suam de Eucharistia esse difficultam,

cillimam, & incomprehēsibilem humano ingenio, atq; adeò summum mysterium. Non enim maius mysterium est, quod symbola panis, & vini reuocent nobis in memoriam Christum pro nobis passum, & mortuum esse, quam quod id faciat imago Crucifixi, præsertim si addatur hæc inscriptio ex verbo Dei: *Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi.* Nam ciusmodi imago cum tali inscriptione idem omnino facit, quod Eucharistia Caluini, & sine ullo miraculo tam imago, quam inscriptio naturaliter agit, dum memoriam passionis Domini pro nobis toleratam excitat.

DE INDE, meras ludificationes esse illa omnia magnifica encomia Eucharistie; cùm videlicet tot in locis Caluinus dicit, nobis vna cum symbolis dari ipsum verū, & reale Christi corpus, & eo nutriti animas nostras, &c. nihil enim tandem nobis relinquit, nisi nudum symbolum rei iam habitæ.

DENIQUE, ex hac Caluini sententia sequi illud absurdum, ut porrigere cœnam Domini, sit testificari, illum cui porrigitur, iam antea sumpsiisse cœnam, & Christi corpus comedisse: Quod & est intolerabile, si respiciamus usum vocabulorum: & est sepiissimum falso, cùm plurimis porrigantur ista symbola, qui tamen non comedenter corpus Christi, secundum regulas Caluini, cùm sint impij. Quocirca falso testificantur ministri, illos comedisse corpus Christi; & tamen ita nituntur ista sua testificatione, ut Caluinus lib. 4. cap. 17. §. 2. dicat; ex hoc Sacramento sibi securè promittere posse, regnum cœlorum non magis sibi excidere posse, quam ipsi Christo. Sed de his hactenus.

CAPVT SECUNDVM.

Explicatur sententia Catholica Ecclesie.

AM vero explicandum erit, quid de hac re sentiat, ac senserit Catholica Christi Ecclesia. Summa Catholicæ sententiæ his verbis exprimitur in Concilio TRIDENTINO, sess. 13. cap. 1. *Principiò docet sancta Synodus, Et aperte, ac simpliciter profitetur in almo sancta Eucharistie Sacramento, post panis, Et Sini consecrationem Dominum nostrum Iesum Christum Verum Deum, atque hominem vere, realiter, ac substantialiter sub specie illarum verum sensibilium contineri.*